

Theoretische achtergrond leefklimaat & ontwikkeling van de Group Climate Inventory

- Binnen residentiële (forensische) instellingen verblijven jongeren, adolescenten en volwassenen een groot deel van de tijd op de leefgroep of afdeling. Naast therapieën en trainingen is het leefklimaat op deze leefgroepen dus erg belangrijk voor hun ontwikkeling. Onder het leefklimaat verstaan we *'de kwaliteit van de sociale en fysieke omgeving met betrekking tot voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en geestelijke gezondheid, herstel en persoonlijke groei van cliënten, met inachtneming van hun menselijke waardigheid, mensenrechten, maar ook (voor zover niet ingeperkt door juridische maatregelen) met inachtneming van hun persoonlijke autonomie, met als doel succesvolle participatie in de samenleving'* (Stams & Van der Helm, 2017).

Open leefklimaat

Binnen dit leefklimaat gaat het om het ervaren van eigen verantwoordelijkheid, gelijkwaardige communicatie, elkaar kunnen aanspreken op gedrag vanuit een opbouwende invalshoek, het nastreven van individuele groei, respect hebben voor elkaar en het hebben van experimenteerruimte voor de jongeren.

Onderzoek laat zien dat een open leefklimaat bijdraagt aan een afname van het aantal agressie-incidenten (Ros, Van der Helm, Wissink, Stams, & Schaftenaar, 2013). Daarnaast kan een open leefklimaat bijdragen aan meer motivatie voor behandeling, positieve behandelresultaten, meer empathie, een interne locus of control (het idee zelf invloed te hebben op je leven), minder agressie en meer emotionele stabiliteit bij patiënten (Van der Helm et al., 2011a; Van der Helm et al., 2009; Van der Helm, Stams, Genabeek, & Van der Laan, 2012; Wilson & Lipsey, 2007, zie voor een volledig overzicht: Soeverein, Van der Helm, & Stams, 2013).

Historisch perspectief

Aandacht voor de context waarin kinderen en (jong)volwassenen functioneren is niet nieuw, zeker niet als het gaat om forensische contexten. In het buitenland schreef Trieschman in 1969 al de 'andere 23 uur', waarin hij betoogde dat dat ene uurtje therapie misschien wel minder effect had dan de kwaliteit van die andere 23 uur waarin een kind functioneert. Ook Nederlandse pedagogen als Langeveld en Kok maar ook Houweling-Meijer en Visser waren wegbereiders van de gedachte dat klimaatverbetering een positieve invloed zou kunnen hebben op ontwikkeling en herstel. Probleem echter was dat instrumenten om dit klimaat te meten vaak onvoldoende valide en betrouwbaar waren of te lang en te ingewikkeld voor de doelgroep.

Het lectoraat doet verschillende verdiepende onderzoeken op het gebied van het leefklimaat, bijvoorbeeld naar het element repressie, [verschillen tussen jongens en meisjes](#), onderlinge beïnvloeding, de invloed van etniciteit, maar ook naar Kinderrechten in gesloten jeugdzorg.

Ontwikkeling van het leefklimaatinstrument

In 2007 ontwikkelden Peer van der Helm en Geert-Jan Stams het leefklimaatinstrument, toen nog de Prison Group Climate Inventory (PGCI). De jaren daarna ontwikkelden zij het instrument door tot de huidige versie, de Group Climate Inventory (GCI), een betrouwbaar en valide instrument. Dit instrument kan gebruikt worden in de praktijk en de ervaring leert dat de praktijk de resultaten ervan herkent en erkent.

Het leefklimaatinstrument wordt in diverse instellingen en landen gebruikt voor kwaliteitsverbetering. In het kielzog hiervan zijn ook instrumenten ontwikkeld voor het meten van het leerklimaat in de klas, zinvolle dagbesteding en het werkklimaat dat medewerkers ervaren. Meten in combinatie met het geven van feedback aan medewerkers en jongeren over de resultaten en vervolgens opnieuw meten heeft een positief effect op de ontwikkeling van het leefklimaat.

In samenwerking met de praktijk heeft het lectoraat de Group Climate Inventory (GCI) van 36 items vereenvoudigd en geschikt gemaakt voor een grotere doelgroep, namelijk voor jongeren van 12-15 jaar en (jong)volwassenen met een licht verstandelijke beperking. Kenmerkend voor deze vragenlijst is dat de factorstructuur overeenkomt met de GCI van 36 items, maar wel wat korter is (29 items). U kunt [de revisited GCI voor jongeren \(pdf, 242 KB \)](#) hier inzien.

[Klik hier voor de instructiehandleiding voor studenten die meewerken aan de leefklimaatinterviews bij kinderen en jongeren met een LVB. \(pdf, 520 KB \)](#)

Referenties

- Ros, N.M., Van der Helm, G.H.P., Wissink, I., Stams, G.J.J.M., & Schaftenaar, P. (2013). Institutional climate and aggression in a secure psychiatric setting. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 24, 713-727.
- Soeverein, F. A., Van der Helm, G. H. P., & Stams, G. J. J. M. (2013). 'Nothing works' in secure residential care?, *Children and Youth Services Review*, 35, 1941-1945.
- Van der Helm, G. H. P., Boekee, I., Stams, G. J. J. M. & Laan, P. H., van der (2011). *Fear is the key. Keeping the balance between flexibility and control in Dutch youth prison. Journal of Children's Service*, 4, 248-263.
- Van der Helm, G. H. P., Klapwijk, M., Stams, G. J. J. M., & Van der Laan, P. H. (2009). 'What works' for Juvenile prisoners: the role of group climate in a youth prison. *Journal of Children services*, 4, 36-48.
- Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., Genabeek, M., van, & Laan, P. H., van der (2012). Violence in youth prison: the role of group climate and personality. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 23, 23-39.
- Wilson, S. J. & Lipsey, M. W. (2007). School-based interventions for aggressive and disruptive behavior: Update of a meta-analysis. *American journal of preventive medicine*, 33, 130-143.

